

BAGDAD, ZTRACENÝ CÍL TUŽEB NĚMECKÝCH

BAGDAD, domov romance, kapitol Mesopotámie, starožitné středisko moslemské moce, perla Orientu pro žádostivé oko německého císaře Viléma Druhého, nalézá se v moči anglických armád od 11. března, 1917, a krajiny, nalézající se od něho na sever, pozvolna zabírány jsou Angličany. S pádem tohoto města padla zároveň mohutná stavba Pangermanismu, imperialistické myšlenky, která ovládala mysl německého císaře od roku 1898, kdy v roce, přednesené ve vystrojení za arabského náčelníka v Damašku, prohlásil: "Nechť Jeho Veličanstvo, sultán, právě tak jako tři sta milionů mahomedánů, kteří ctí jej jako kalifa, jsou ujištěni, že německý císař je jejich přítelem na vždycky."

Co je tento Pangermanismus, který tak silně působil na představy německého lidu od císaře až do posledního sedláčka? Proč oddanost k tomuto plánu vedla německého císaře k vyznění země a celého civilisovaného světa v nejničivější válku v historii? A posléze, proč pádem Bagdadu končí tento velký sen, kterým německí státuční se zabývali po každé let v naději, že uskutečnění jeho znamenatí bude tak velké posílení německého národa a důležitý krok na cestě k světovému panství? Bez odpovědi na tyto otázky příčinami této velké války není možno plně porozumět. Pokusíme se na tyto velké otázky stručně odpovědět.

Pangermanismus v podstatě znamená rozšíření německé zájmové sféry nejenom od Hamburku k Perskému zálivu, jak německá říše praví, ale od Calaisu, Antverp a Rotterdamu k posléze jmenovanému místu, jak bylo tajným zámyslem císařovým. Bylo v plánu zmocnit se části francouzského, belgického a holandského území, rozšířit německý vliv v Rakousko-Uhersku na takový stupeň, aby tato říše — přes počet neněmeckého obyvatelstva o čtyřicet milionech proti dvaceti milionům Němců — nalézala se prakticky pod svrchovaností Berlína, prorazit německou stezku skrze Balkán k pomezí Turecka zdoméním Srbska, Rumunska, Černé Hory a zakoupením přátelství Bulharska a přivedením Turecka pod německou kontrolu germánské armády a politiky a zničením anglického vlivu. Na přátelství Bulharska a Řecka bylo v tomto plánu s určitostí počítáno a příbuzenské svazky panovnických rodin obou těchto balkánských států hrály v tomto uvážení hlavní úlohu.

Tato část programu je dnes téměř uskutečněna. Toužená část Francie a téměř celá Belgie nalézají se v rukou německých armád. Holandsko je dosud volné, ale vážně ohrožené. Německo pobíhlo nyní na Rakousko více jako na vassala než spojence. Lid v duální monarchii je si vědom této skutečnosti a ať jakkoliv silně silně jsou živly, nesouhlasící se stavem věci, k němuž ostatně černožlutá říše spěla stěpě, železná ruka Berlína utí je k mlčení. Kdyby byla rakouská vláda tak nerozmyslená nevyvolala války svým držím a pokryteckým ultimátem Srbsku — jak všeobecně má se za to, na doporučení Berlína — mohla vyvinouti známou politiku dostatečnou sílu, aby zbavila se tohoto německého jha. Válka a její osudy ale připoutala Rakousko k Německu ještě blížeji.

Přes to, že Rakousko, pokud vojenská moc se týče, snažilo se kráčet za Německem, nenašlo se kráčet po stezce vítězství. Třikrát byla nuceno žádat Německo o zachránění před mocným ruským přítelem. Bezmocnost Rakouska bez Německa byla patrna hned v prvních dobách současné války. I tato věty vytláčili Rakusany z Gorice a rakouská vojska nebyla schopna na této bitevní linii docílit žádného vítězství. I malé Srbsko, které Rakousko vyprovokovalo k válce, obrátilo se proti duální monarchii tak statečně a způsobilo mu tak velké porážky, že toto by-

lo nuceno volati i v tomto případě o pomoc Německa. Žádná sláva neokrášila zbraně duální monarchie. Žádné vítězství není možno přičísti na účet rakouské armády, nebylo-li jí pomáháno. Není možno si myslet, že německý císař nebyl si vědom této bezmocnosti svého spojence a že nepočítal na ni jako část svých velkých plánů. Svrchovanost Berlína v Rakousku měla být utužena v důsledku této války a duální monarchie měla se státi pevnou součástí svazku německých národností, jež měly tvořiti základ silné světové moce.

Podívejte se na současnou válečnou mapu. Spatříte, že jižně od Rakousko-Uherska, cesta k Turecku byla prorážena. Srbsko, které bylo překážkou na této cestě, bylo zdemno, stejně jako Rumunsko, jehož více jak polovice se nalézá v moči armád centrálních mocností. Bulharsko je ovládáno Berlínem. První část programu Pangermanismu byla provedena. Velká středoevropská říše, sáhalá od Severního moře a Baltiku až ku Bosporu, byla vytvořena — uspořádaná jako vojenské pásmo záboru. Následujícím krokem pak mělo být rozšíření německé moce skrze mahomedánské země na jih k Perskému zálivu — touženému německému "místu na slunci".

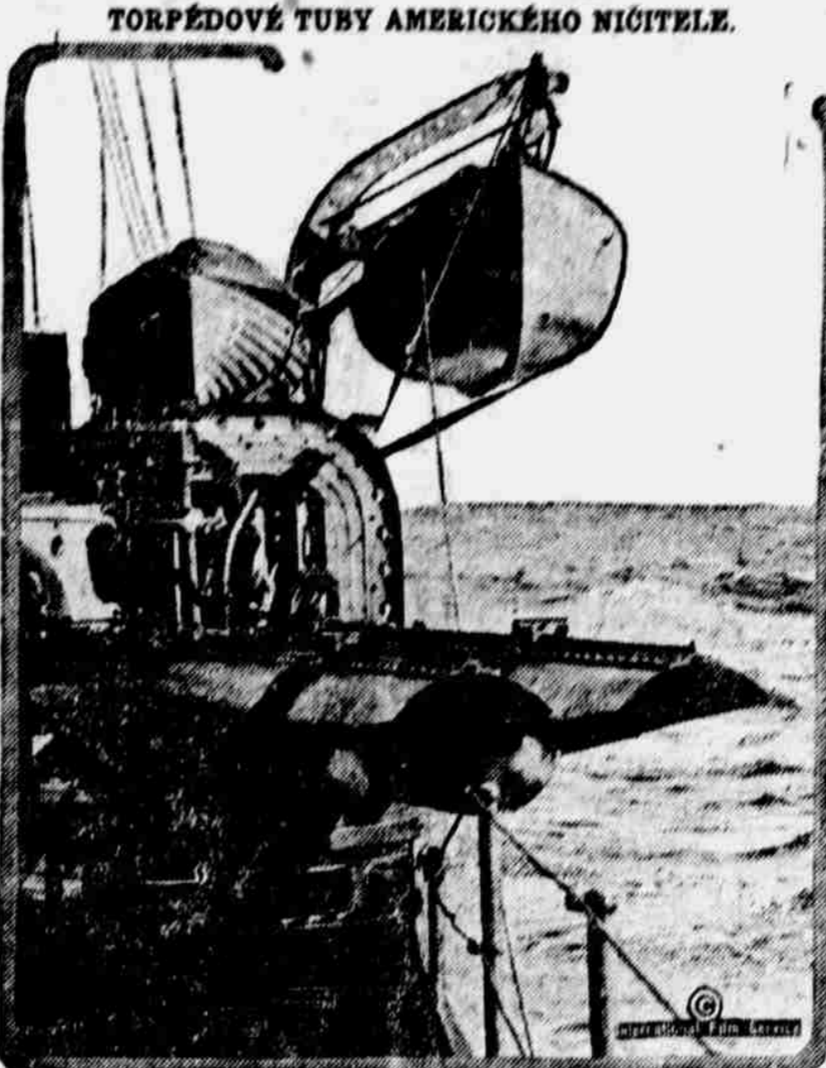
Mesopotámie s údolím Eufratu a Tigridu, jejich vody pojí se, aby utvořily Shatt-el-Arab, je jednou z nejbohatších zemědělských krajín na světě. Její bohatá černá země je dobře zavodňována dvěma velkými řekami a velkým počtem jejich přítoků a krajina tato je dobře přizpůsobena tomu, aby se stala zásobárnou světa. Legendy vypráví, že zde nalézal se ráj. Ráje "Stvořitel nechal růsti všem stromům, které byly pěkně náhledně a dobře k potravě."

Tato krajina, která nyní je málo známa, vyjímaje karavanám potulných obchodníků anebo odvázných cestovatelů, byla kdysi sídlem pokročilé civilizace a kvetoucími osad známých obydlených. Zříceniny paláce Chosroese v Ctesiphonu, sečuně nedávných prudkých bítav mezi anglickým a tureckým vojskem, svědčí o stavitelské schopnosti a o ovládnutí mocných sil národů vyhybných, které zbudovaly jej před více jak patnácti sty lety.

Sam v roce 637 po Kristu přišly hordy Arabů, bojující pod vlajkou islamu, a dobyly tuto močnou baštu nevěřících Parthiánů. Doložilo tu k velkému plenu. Město bylo neobyčejně bohaté a vítězné roty arabské získaly tu bohatou kořist. Královský palác přetvořen byl na residence kalifů, nastupel prorokových, a Velká Síň, jejíž sloupy doposud stojí jako svědci stavitelského umění dob minulých, proměněna byla v chrám Allahův.

Po více jak 100 let následujících Ctesiphon byl kapitolom islamu v Mesopotámii. Po té kalif rozhodl se odstěhovati do Bagdadu a zničil většinu nádherného paláce, aby získal materiál pro stavbu nového svého sídla. Močná palácová brána zůstala z bývalého paláce. Vzdurovala nepochybně všem nástrojům, kterými měla být zničena. Stojí tam do dnešního dne. Města tu ale již není. Je možné, že pod pískem, který nanesen byl sem věky, nalézají se ukryty dlouhé ulice, vydlážděné kamennými kámkami a pohřbené paláce. V době, kdy Ctesiphon nalézal se na výši své slávy a kdy byl schopen vzdurovati armády o šedesáti tisících mužů, nemohla být krajina kolem něho se nalézající pustinou. Musela být úrodnou a silně zalidněnou, aby mohla udržovati velké toto město. Nepochybně v té době nalézalo se tu rozsáhlé zavodňovací zařízení, ale zde, jako stejně po celé Mesopotámii, turecké panství z obyvatel učinilo pouhé úvalinky, vyhladovělo pšdu a spustilo hospodářské stroje jedné z nejkrásnějších zemí.

Důžno přičísti to na účet prozřetivosti německé, že oko úřednické v Berlíně vyhledalo v historii minulosti Mesopotámie možnosti budoucna. Anglie dlouho krajínu tu-

Část amerického torpédoborce, ukazující dvě torpédové tuby. Lodi těchto používá se v boji proti ponorkám.

to nepovažovala za nic důležitějšího než cestu do Indie, jejíž držení v nepřátelských rukou mohlo by vážně ohrozovati její panství. Ale činná obrazovnost císaře Viléma pohlížela na Mesopotámii jako na část politické stavby napoleonských rozměrů. Viděl tu možnost, že ze země této může být zřízena zásobárna říše a rekrutování neobyčejně vojáků. Ničméně ale teprve v druhém roce války uvažovaly se německé plány v plněných svých rozměrech.

Zaklesnutí bojů ve Francii a Belgii a rychle vzrůstající síla aliance odporů Německa prokázala jasně i Němcům, že není možno pomýšlet na rozšíření říše směrem západním. Proto obráceně byla pozornost Teutonů směrem jiho-východním. Nebylo to ostatně žádostivým okem tímto směrem. V roce 1889 navštívil Cařihrad a snažil se získati přízeň sultána i lidu. V roce 1898 pak vykonal cestu do Palestiny, pouť, jež zdála se náboženskou, ale ve skutečnosti byla politickou. Zanechal za sebou nespočetné obrázky své v tureckém národním obleku, zatím co jeho agenti snažili se rozšířiti pověsti, že přestoupil na víru prorokovu.

Po řadu let následujících pak německí agenti a obchodníci vnikali do Mesopotámie, snažíce se získati výhodné koncese a zřizující obchodní stanice po celé cestě k Basru v blízkosti Perského zálivu, kde Anglie nalézala se na stráži. Německé několik roků před válkou zahájili budování Bagdadské železnice, majíce v úmyslu spojit Cařihrad s Perským zálivem. Říkávalo se v dřívějších dobách, že nejlepší metodou podmanění barského lidu je poslati misionářů s biblími, po nichž následovníci mají vojáci. Ale v novější době železnice staly se jedním z hlavních prostředků civilisace.

Bagdadská železnice zrodila se z touhy po ovládnutí Blízkého Východu. Povolení k její stavbě bylo přímým ovocem císařovy návštěvy v Cařihradě, stejně jako obraceň oči Turecka k Berlínu místo k Londýnu. To byla součástí plánu o světový močnou středoevropskou říši.

Stavba Bagdadské železnice blížila se k svému zakončení v době, kdy válka byla zahájena. V průběhu války pak se ukázalo, že náběhy k utvoření velkého německého panství v Blízkém Východě značně pokročily. Berlín vládnou v Cařihradě, ale mezi Cařihradem a Perským zálivem nalézá se anglická armáda, která v březnu zmocnila se Bagdadu. Není o tom sporu, že tato armáda má před sebou velký úkol, ale úkol tento byl jí vyznačen teprve v průběhu války. První anglická výprava, která vyšla byla do Basru, měla jenom udržeti tento přístav a chrániti obojvážnou polí, ležící od něho směrem východním za perským pomezím. Mělo se za to, že poměrně slabá armáda stačí k vykonání tohoto úkolu v předpokladu, že turecké autority nepokusí se vésti proti ní operace na jevišti válečném v tak vzdálených končinách.

Ale v asijských zemích je těžko stanoviti meze postupu. Každé zastavení je tu považováno za známku slabosti domorodci a tato záčnou se shromážďovati pohotovosti útoku, tak že jeví se nutnost dalšího postupu. První anglická výprava pod generálem Johnem Nixonem nalézala se v takové situaci a byla nucena postupovati od Basru ku Kurna a dále podél řeky Tigris a Eufratu. Výprava tato sváděla jenom drobné boje. V té době ale Turci shromážďovali vojska asi o 15.000 mužů v okolí Kut-El-Amara, mužů kterým posílán byl generál Charles Townshend a se stejným počtem mužstva. Osud této výpravy je znám. Townshend postupoval až k Ctesiphonu, narážaje na poměrně slabý odpor. F jmenovaného města ale narazil na silnější armádu tureckou a byl nucen ustoupiti zpět ku Kut-El-Amara. Zde byl obklopen a poněvadž pomoc se nedostavovala, hlavám přinucen ku vzdání se.

Angličané zatím ale sesílili armádu, která měla zachrániti obléženou posádku. Jak velkou je tato armáda, nalézající se pod velením generála Mauda, není určité známo, ale jisté musí býti značně silnější, než výprava první, soudě dle rychlého jejího postupu. Ovšem i generál Mauda je nucen překonávati značné obtíže s ohle-

dem na značně dlouhou svoji linii komunikační a obtíže tyto nezmenší ani úplné spojení s vojsky ruskými, která postupují do Mesopotámie od perských hranic.

Ale tu padá na váhu okolnost, že Arabové, kteří ještě před rokem tvořili hlavní oporu tureckých armád a konali nájezdy na anglické linie, jeví nyní jakousi lhostejnost k zápasu a mnohé kněny dokonce k Angličanům chovají se přátelsky. To je jedna z příčin, proč turecká obrana byla tak značně oslabena. Arabská revoluce je příčinou tohoto obratu. Arabové nechtěli nikdy valné lásky k tureckému panství a podrobová-li se mu jedině proto, že Turci se snažili jim lichořiti a volili z jejich středu různé administrativní úředníky. Ale nie tak nepůsobí na orientální mysl jako úspěch a anglická a ruská vítězství v únoru a březnu mohu míti v důsledku, že Turci ztratí své arabské a syrské spojence úplně.

Jestliže k tomu dojde, pak snadno bude zbudována hradba proti turecko-německé expanzi v Asii směrem jižním. Nebezpečí, jež hrozilo Suezskému průplavu od Turků na počátku války, bylo odstraněno a Angličanům bude umožněno, aby část vojska, shromážděného v Egyptě, poslali skrze Sýrii anebo po moři do Alexandretta. Tato vojska pak postupovala by tak, aby docílila spojení s armádou, jež postupuje směrem severním od Bagdadu, ku které mezitím připojí se Rusové.

To je nepochybně zámerem spojených pro několik následujících měsíců. Jestliže tyto pohyby budou úspěšnými, utvořena bude linie od Trapezuntu při Černém moři až po Alexandretta při moři Středozemním. Na východ a jih od této linie nalézali by se Armeňi, Sýřané a Arabové, kteří by byli plně spokojeni s novým pořádkem věcí. Na západě pak nalézali by se Turci, kteří, jsouce již nyní vyčerpáni, nemohli by se postaviti na velký odpor proti dalšímu postupu armád spojených.

To znamenalo by plně shroucení plánů císaře Viléma na panství v Orientu. Ve spojení s tím bude jisté zajímavo sdělit, jakým způsobem mělo Německo v úmyslu docílit separátního míru s Ruskem, než úspěšná revoluce v Rusku učinila konec německým intrikám. Německo snažilo se namluvit ruským diplomátům, tak dost jemu nakloněným, prostřednictvím agentů svých, že Rusko nemůže ničeho získati vítězstvím spojených a naznačovalo, že Rusku by spíše prospělo, kdyby svoji zájmovou sféru rozšířilo na celou Persii a ovládlo úplně Perský záliv, proti čemuž by se Německo nestavělo. Rusko mělo býti získáno vyhlídkou na tento značně vzdálený a jeho obchodu málo prospívající teplovodní přístav, jenž měl mu býti náhradou za Dardanely. Nyní, kdy ruský lid ujal se sám kontroly nad svými osudy, i tyto německé naděje byly zmařeny. Ovšem, Německo nezdalo se dosud nadějí na separátní mír s Ruskem, kterého nyní má v úmyslu docílit prostřednictvím intrik s radikálním živlem ruským, ale doufáme, že provisionální vládě podaří se značiti tyto podvratné snahy.

Německo ostatně nebude mocti přilít dlouho slibovati koncese na účet Turecka, neboť Mesopotámie a Anatolie nebude se nalézati pod jeho kontrolou. Nebude míti milióny Turků, Arabů a Sýřanů, které by vycvičilo k zápasu za myšlenku Pangermanismu. Linie,

kterou zřídili Angličané a Rusové v Mesopotámii, učinila konec těmto německým snům. A tak v Mesopotámii rozpoutá se jedna z nejkrásnějších tužeb, jakou kdykoliv Němeč ve svých představách si vyloudili.

HLEDÁNÍ POKLADU KRÁLE KROESA.

Profesor Howard Crosby Butler, člen archeologického odboru Princetonské university, oznámil svůj úmysl odebrati se do Sardis, kapitulu krále Kroesa a pátratí tu po pohřbených pokladech nejobhatšího muže starověku. Jméno Kroeso je synonymním s velkým bohatstvím. Tento proslulý monarcha byl králem Lydie asi v roce 560 před Kristem a větš částí Malé Asie. Jeho sídelní město, Sardis, kontrolovalo velkou obchodní routu mezi Asii a Řeckem a nalézalo se na řece Pactolus, která vlnula se jednou z nejobhatších krajín na světě. Z těchto příčin bohatství Kroeso bylo obrovské a jeho kapitol byl vyzdoben mnohými soškami ze zlata.

Profesor Butler již konal předléžně vykopávky a studie na místě, kde sídlí druhy kapitol Kroesovy. Podařilo se mu naléztí zbytky chrámu Artemis a velkou celou řadu cenných předmětů jako zlaté prsteny a náramky, krásné poháry a jiné nádoby. Tyto předměty nalezeny byly pod povrchem země a je mnoho příčin k předpokladu, že hlouběji naleznou se poklady daleko vzácnější. Je možné, že v Sardisu nalézají se velké poklady zlata, jaké nikde před tím nebyly nalezeny.

ÚPADEK VELRYBÁRSKÉ INDUSTRIE V AMERICĚ.

Velrybářská industrie, kdysi značně důležitá, nalézá se v úpadku. Je sice doposud několik lodí, které pravidelně vypravují se na lov velryb, ale rok od roku počet jejich se menší. Od roku 1850 je možno pozorovati pozvolné poklesávání velrybářské industrie.

Tento oběd, kdysi značně významný, měl svůj původ v Nantucket, Mass., kde zbudovány byly první lodě k lovení velryb. V roce 1672 James Savage v Provincetownu a James Lopar vypravili se v lodích z tohoto místa na první lov velryb. Ještě v letech padesátých lodě, které zabývaly se lovením velryb, měly cenu \$12.000.000. New Bedford a Mys Cod byly středisky velrybářské industrie po dlouhou řadu let. Ale cena rybiho tuku je dnes nesmírně nízká v porovnání s cenami v letech minulých a větší cenu mají jenom velrybí kosti, z kterých hotoví se různé předměty.

V jedné době na 500 lodí zabývalo se lovením velryb, ale nyní není jich ani dvacet. Lodě dříve vypravovaly se do severních vod, ale v době novější loví se hlavně v teplejších vodách, poněvadž jest to snadnější. Při lovu není nyní takového nebezpečí jako v dobách dřívějších, ale přece jenom jsou obtíže mnohé a velrybářské zůstává zaměstnáním nebezpečným.

Objevu petroleje přičítá se hlavní vlna za úpadek velrybářské industrie. Rybí tuk dříve nahrazoval petrolej a byly za získávané velmi dobré ceny. Lidé, kteří nalézali se v popředí velrybářské industrie, bohatli.

Ne mnoho-li sníme, nýbrž mnoho-li strávíme, ta je otázka.

Nejpernější oříšek dneška, výdaje v domácnosti, dá se ihned snáze rozlušknouti, uvážíme-li, že nesejde na množství toho, co sníme, nýbrž na nejlepšího využitkování dokonalým strávením. A právě Trinerovo Léčivé Hořké Víno naponáhá trávení a zvyšuje životní sílu tou měrou, že tělo jest pak obrněno proti útoku choroboplodných zárodků. Při zácpě, bolesti hlavy, nervose, změně života, žaludečních potížích horníků a jiných dělníků atd., není nad Trinerovo Léčivé Hořké Víno. Cena \$1.00. V lékárnách. — Trinerový Liniment nikdy vás nezklame při reumatismu, neuralgii, otocích a pod. Cena 25 a 50 centů v lékárnách, poštou 35 a 60 centů. — Jos. Triner, 1333-1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. — Advertisement.

JAK NÁMORNÍCI ZÍSKÁVAJÍ ROZKAZY NA LODÍCH.

Američtí námorníci na palubě lodi ukazují, jak získávají jsou rozkazy během bitvy od důstojníků, nalézajících se v dolejších místnostech.